

ב"מ סה

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. ריטב"א על מסכת בבא מציעא דף סה/א

בא אמר חמש אפקינן וכו'. יש מקצת הגאונים שאומרים שאם הלוה מחל למלוה הריבית שלקח ממנו אע"פ שקנו מידו שמחל למלוה הריבית או נתן לו במתנה אין מועיל כלום שהרי [כל] רבית שבעולם מחילה היא שמדעתו נתן ומוחל הוא לו והתורה אסרה מחילה זו ולפיכך אין המחילה מועלת ברבית ואפילו ברבית של דבריהם שצריך להחזיר לצאת ידי שמים ומסתייע מהא דהכא דאמר רבא חמש מפקי' מיניה ואע"פ שהוא מוחל לו שהוא יודע שאין לו בשוק אלא רביע ואיהו יהיב ליה חומש מדעתיה ומחיל ליה ואעפ"כ מפקינן מיניה אך הרב רבינו משה בר מיימון [פ"ד מהל' מלוה ולוה] כתב דודאי כיון שאומר המלוה להחזיר לו וידע שדבר איסור הוא ויש לו ליטול ממנו כיון שרוצה למחול מחול כדרך שיכול למחול הגזל שהרי בפ"י מנן חכמים הגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם משמע שיכולין למחול ולא עברי אעשה דחזרת ריבית. והא דהכא דאמר רבא חמש מפקי' הא אמר איהו גופיה טעמא משום דבתורת רבית אתו לידיה ולא מחיל ליה בפירוש וכן נראה:

2. ריטב"א על מסכת בבא מציעא דף סה/א

רבא אמר גלימא מפקינן מיניה ואפילו שקליה בשויה משום דאמרינן מתכסה בגלימא דרביתא:

3. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף סה/א

וזה לשון הריטב"א, דלא לימרו קא מיכסי גלימא דרביתא. הקשו בתוספות למה לי האי טעמא תיפוק לי מטעמא דאמר רבא גופיה לעיל דברבית אתא לידיה. ותירצו דהכא מיירי שלא היתה שוה הגלימא אלא כפי מה שנתן לו. עד כאן:

4. ספר קובץ הערות - סימן נג

ט) והנה בפ' איזהו נשך [ב"מ ס"ה ע"א] תנן, מרבין על השכר ואין מרבין על המכר, ומפרש בגמ' טעמא, משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבי לאו אגר נטר ליה, משווא הוא דהכי שויא, והאי דקאמר ליה אם מעכשיו בעשר לשנה, אזולי הוא דקא מוזיל לגביה. וקשה, דאיך מותר להוזיל מפני הקדמת השכר, דהרי כשמקדים שכרו שעדיין לא נתחייב הוי כהלואה, ותנן [שם ס"ד ע"ב] המלוה את חבירו לא ישכור הימנו בפחות. ובשיטה שם [ס"ה ע"א] בשם (הרמב"ן) [הרמ"ך] כתב דאיירי בשהחזיק במה ששכר, ע"מ ליתן י"ב דנר, דינר לחודש, שכבר נתחייב בהן, ואח"כ מחל לו שני דינרין בענין זה, דשרי משום דהוי כמוכר חובו בפחות. וקשה דאיך נתחייב בהן אפילו החזיק. דהא אינה לשכירות אלא לבסוף, ואפילו למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. מ"מ קודם שדר בה, ודאי לכו"ע אינו מתחייב על להבא. אבל בירור הדברים מצאתי בפירושו הר"י מיג"ש בפ' הספינה (ב"ב פ"ו ע"ב), האומר לפועל הילך מנה ויהיה בידך שתעשה עמי מדינר ליום, והיה יפה מסלע ליום אסור, מהיום מדינר ליום, והיה יפה סלע ליום מותר. כלומר אם התחיל לעשות עמו בפעולה היום, כיון שהתחיל לעשות עמו מאותו היום, אין כאן הלואה כדי שיהיה אגר נטר ליה, ואע"ג דקיי"ל שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, הני מילי היכא דלא בעי למיתן ליה מתחילה, הוא דלא מחייבין ליה לשלומי אלא לבסוף, אבל היכא דיהיב ליה מדעתיה מתחלה, מכל מקום שכירות מיקריא ולא הלואה, ואין כאן אגר נטר ליה עכ"ל. וביאור הדבר נראה, דתשלומי שכירות אפשר בב' אופנים:

א) לשלם בעד ההשתמשות, ובאופן זה אינה לשכירות אלא לבסוף או מתחלה ועד סוף.

ב) אפשר לשלם בעד הקנין, כמו בלוקח מקח, דתיכף משזכה במקחו נתחייב לשלם, ומשו"ה כשמקדים לו שכרו אין כאן הלואה אלא תשלומי קנינו:

5. חדושי הרשב"א על מסכת בבא מציעא דף סה/ב

ורב ענן אמר משלשין את הפירות ואוקימנא באמר ליה לכי מייתי קני מעכשיו. ומסתברא לי דהא דרב ענן אתיא כרבא דאוקי פלוגתא דר' יהודה ורבנן ברבית על מנת להחזיר, דאי כמאן דאמר צד אחד ברבית איכא בינייהו, ורבית על מנת להחזיר לכ"ע שרי, הכי נמי למה משלשין, יאכלו שניהם ובעל מנת להחזיר, וכל מקום שאמרו משלשין דוקא היא וכדמשמע נמי הכא, כדתני רב חסדא ברבית דר' חייא שניהם אסורים ועני רבא בתריה בדאמר ליה לכי מייתי קני מעכשיו, ומדקתני שניהם אסורים שמע מינה דלית להו תקנתא אלא במשלשין את הפירות.